

**SENSUL NOȚIUNII „DETERMINARE”
DIN DISPOZIȚIA art.220 CP RM**

Eduard CALMAȚUI

CZU: 343.545(478)

calmatuieduard@gmail.com

Așa cum rezultă din interpretarea sistemică a normelor din Partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, „determinarea” este prevăzută ca modalitate normativă a acțiunii prejudiciabile în cazul mai multor infracțiuni (de ex., în cazul infracțiunilor prevăzute la lit.f) alin.(3) art.137¹, art.150, art.167, art.175, art.208, art.220, art.314 CP RM).

După modalitatea de descriere, deducem că, în unele norme, metodele determinării sunt specificate *expressis verbis* (de pildă, determinarea prin utilizarea înșelăciunii, constrângerii, violenței sau amenințării cu violență – art.167 CP RM; determinarea prin constrângere, prin promisiune, prin oferire sau dare de bunuri, servicii ori de alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale – art.314 CP RM). În altele, ca în cazul proxenetismului (art.220 CP RM), nu este specificată metoda de realizare a determinării (lit.f) alin.(3) art.137¹; art.175; art.208 CP RM).

Pentru a percepe semnificația noțiunii „determinare”, este util să apelăm la *Dicționarul explicativ al limbii române*, în acord cu care prin „determinare” se înțelege: acțiunea de a determina și rezultatul ei; condiționare, cauzare”. Respectiv, prin „a determina” se are în vedere: a condiționa în mod necesar; a servi drept cauză pentru apariția sau dezvoltarea unui fapt, a unui fenomen; a cauza, a pricinui, a produce; a face (pe cineva) să ia o hotărâre; a decide, a convinge.

Așa cum derivă din semnificația uzuală a termenului examinat, ne dăm seama că „determinarea” în sensul art.220 CP RM presupune realizarea unor acțiuni care servesc drept cauză pentru luarea deciziei de către o persoană de a practica prostituția. În lipsa unei distingeri prevăzute în lege, considerăm că determinarea la prostituție se poate traduce fie în influențarea unei persoane de a începe practicarea prostituției, fie de a continua această practică (ipoteza în care persoana vizată a decis să renunțe la prostituție). Or, câtă vreme „*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*”.

Prin urmare, nu putem prelua punctul de vedere regăsit în doctrina de specialitate română, potrivit căruia: „Pentru a se reține infracțiunea de proxenetism în varianta determinării la practicarea prostituției este necesar ca prostituata să nu desfășoare și nici să nu aibă intenția de a desfășura activitățile descrise în art.213 alin. (4) C.pen. (adică practicarea prostituției – *n.a.*) în momentul în care intervine activitatea de convingere din partea autorului faptei prevăzute de art. 213 alin.(1) C.pen. (la alin.(1) art.213 CP al României este prevăzută varianta tip a proxenetismului – *n.a.*)” [1, p.15]. O atare exegeză, extrapolată la cadrul incriminator autohton ar restrânge nejustificat aria de aplicare a art.220 CP RM. În ce ne privește, considerăm temeinică următoarea afirmație: „Nu interesează dacă ideea de practicare a prostituției a fost sugerată victimei de către făptuitor sau de către altă persoană, ori dacă această idee a apărut mai înainte în conștiința victimei. Ceea ce interesează este ca făptuitorul, prin activitatea sa, să fi făcut ca victima să ia hotărârea de a practica prostituția” [2, p.1178] .

În altă privință, atragem atenția că, *de lege lata*, noțiunea de „determinare” trebuie interpretată într-un înțeles distinct în raport cu cea de „îndemn”. Precizia nu este superflută; fiindcă, în doctrina de specialitate, unii autori descriu noțiunile de îndemn și de determinare la prostituție, consemnându-le în același context, fără a li se stabili identitatea corelativă: „Îndemnul și determinarea la prostituție reprezintă întotdeauna activități concrete de selectare a persoanelor ce urmează a fi folosite în calitate de prostituate. Cel mai des, acestea se exprimă în convingere, îndemn, incitare cu scopul de a forma la potențiala victimă a unei hotărâri ferme de a practica prostituția și a unei atitudini pozitive față de aceasta; cuprinde și propaganda relațiilor sexuale libere cu scopul de a obține comportamentul dorit de conformare [3, p.507].

În Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii, nr.37 din 22.11.2004, de asemenea, nu este trasată o linie de demarcație între metodele prin care se efectuează *îndemnul* și cele prin care se realizează *determinarea* în cazul proxenetismului, fiind arătate metode comune pentru ambele acțiuni: convingerea, măgulirea, promisiunea de diverse avantaje, scutirea de datorii ș.a.

Într-adevăr, este foarte fragilă linia care delimitează acțiunile de „îndemn” și de „determinare” în cazul art.220 CP RM, delimitare – susceptibilă de a ridica o dificultate *ad probationem*. În viziunea noastră, îndemnul la prostituție presupune acțiuni de stimulare, impulsione a interesului unei alte persoane de a practica prostituția, de exemplu prin: descrierea „oportunităților” pe care le poate oferi practicarea prostituției, ilustrarea unor exemple de câștiguri ușoare etc. Argumentele utilizate în cazul îndemnului, nu sunt la fel de ample și convingătoare, precum cele pe care le utilizează făptuitorul în cazul determinării – ipoteză în care victima ia decizia în sensul pretins de acesta.

În orice caz, chiar dacă la calificarea faptei nu are însemnătate la care acțiune prejudiciabilă (din cele prevăzute la art.220 CP RM) a recurs făptuitorul, nu este corect a le considera echipolente. Atât timp cât voința autorității legiuitoare consistă în evidențierea distinctă a acțiunilor prejudiciabile, ele trebuie interpretate ca atare. Așadar, în contextul examinat, conjuncția „sau”, care delimitează noțiunile de „îndemn” și „determinare” în cadrul normei prevăzute la alin.(1) art.220 CP RM, are funcție disjunctivă și nu explicativă. Concluzia, se desprinde inclusiv din regulile ce vizează elaborarea actelor normative. Bunăoară, potrivit lit. g) și lit.) h) alin.(1) art.54 din Legea cu privire la actele normative, textul legii se elaborează cu evitarea tautologiilor juridice și cu utilizarea, pe cât este posibil, a noțiunilor monosemantice, în conformitate cu terminologia juridică.

Pentru comparație, arătăm că legiuitorul român a considerat că termenul „determinare” este preferabil celui de „îndemn” (care era specificat la art.329 CP al României din 1968 „Proxenetismul” – abrogat) pentru a figura în norma de incriminare a proxenetismului în redacția actuală a Codului penal (art.213 CP al României din 2009).

În altă ordine de idei, apreciem că, în funcție de *modus operandis*, determinarea la prostituție se poate realiza prin aplicarea violenței (fizice sau psihice), după cum poate și să realizeze prin oferirea unor recompense, scutire de datorii, formularea unor promisiuni etc. Elocventă, în acest sens este următoarea afirmație: „Pentru calificare, nu contează metodele prin care s-a realizat determinarea la prostituție. În

cazul în care determinarea la prostituție se face prin aplicarea violenței, intensitatea acesteia nu o poate depăși pe cea a vătămării medii a integrității corporale sau a sănătății. În astfel de cazuri, se exclude calificarea suplimentară conform art.152 CP RM sau art.78 Cod contravențional [2, p.1179].

În ipoteza realizării determinării la prostituție pe calea aplicării violenței ori amenințării cu aplicarea ei fapta nu trebuie confundată cu infracțiunile prevăzute la art.165 ori 206 CP RM. Or, în ipoteza art.220 CP RM, victima trebuie să aibă posibilitatea de a lua decizia de a se prostitua, fără a fi pusă într-o situație fără alternativă. *Per a contrario*, dacă victima nu a decis liber în privința practicării prostituției, fapta trebuie calificată potrivit art.165 ori 206 CP RM. Pe această cale, subscriem opiniei potrivit căreia „constrângerea la prostituție presupune o astfel de influențare asupra victimei, în urma căreia aceasta își pierde posibilitatea de a-și dirija acțiunile; determinarea la prostituție constă în influențarea asupra victimei care nu are ca efect pierderea de către aceasta a posibilității de a-și dirija acțiunile” [4, p.228].

Specificăm că, în corespundere cu art.220 CP RM, numărul metodelor de determinare aplicate și caracterul lor, nu influențează asupra calificării faptei, însă pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei. O abordare diferită este caracteristică Codului penal al României. *In concreto*, în virtutea alin.(2) art.213 CP al României, se agravează răspunderea în cazul în care determinarea la începerea sau continuarea practicării prostituției s-a realizat prin constrângere.

De asemenea, semnalăm că gradul prejudiciabil al determinării la prostituție este mai ridicat în comparație cu gradul prejudiciabil al îndemnării la prostituție. Această particularitate ar trebui deopotrivă luată în considerare de instanțele de judecată la individualizarea pedepsei.

Referințe:

1. LUCACIU, D. Câteva aspecte referitoare la infracțiunile de trafic de persoane (art.210 Cod penal), proxenetism (art.213 Cod penal) și folosirea serviciilor unei persoane exploatate (art.216 Cod penal). În: *Revista Penalmente Relevant*, 2018, nr.2, pp.10-23. ISSN: 2501-1367.
2. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1326 p. ISBN 978-9975-53-469-7.

3. ГЫРЛА, Л., ТАБАРЧА, Ю. *Уголовное право Республики Молдова: Часть особенная*. Том I. Кишинэу: Cartdidact, 2010. 712 с. ISBN 978-9975-4158-1-1.
4. TĂNASE, A. Delimitarea traficului de ființe umane de unele infracțiuni adiacente. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2011, nr. 3(43), pp. 221-236. ISSN 1814-3199.